VAELLUSSIIKA JATKOHANKE

LOPPURAPORTTI

Euroopan Meri- ja Kalatalousrahasto EMKR Hanke nro 124099

Kuva Seppo Samuli lokakuu 2021 Iijoki Iin kunnantalon ranta 5 km merestä. Hylkeet saalistavat joella kudulla olevia siikoja, päivystävät emopyyntejä, syövät emosiikoja, särkevät pyydykset, siian tulevaisuus on uhattuna. Kalastajien muistitieto yltää yli 100 vuotta, aiemmin hylkeitä ei ole joella nähty.

Osuuskunta Team Kala
Etelä-Iin jakokunta
Pohjois-Iin jakokunta

EUROOPAN MERI- JA KALATALOUSRAHASTO
SUOMEN TOIMINTAOHJELMA
2014-2020

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ *Suojellut hylkeet joella siian kutuaikana ovat aivan uusi uhka jo ennestään vaarantuneille, uhanalaisille vaellussiikakannoille. Hylkeet joessa ovat uhka luonnonkudulla ja siian hoitotoimille.*

1. HANKKEEN TAUSTA

2. HANKKEEN TAVOITTEET

Emokalapyynnin kehittäminen, hyljetuhojen välttäminen

3. HANKETOTEUTUKSET

Hankkeen toteuttajat

Emokalarysän käytön kokeilut

Emokalaloukun pyyntikokeilut

Pyydyskokeilut kalastajan pyydyksellä,

Emokalapyynnin suojaverkkojen kehittäminen

Kesäsiian pyynnin kehittäminen

Hylkiloukun toteuttaminen ja pyyntikokeilut

Hanketilaisuudet ja tiedotus

4. HANKKEEN TULOKSET

Emokalarysä

Emokalaloukku

Hylkiloukku

Suojaverkot

Kesäsiika

Muu emokalapyynnin kehittäminen

Hankkeen tiedotus

5. HANKKEEN TAVOITTEIDEN JA TULOSTEN TARKASTELU

6. HANKKEEN TALOUDEN TOTEUTUMINEN

7. JATKOTOIMENPITEET

LIITTEET Hylkeet valitettavan tuttu näky nykyisin Perämeren jokialueilla
Vetoomus maa- ja metsätalousministeri Jari Lepälle

TIIVISTELMÄ *Suojellut hylkeet joella siian kutuaikana ovat aivan uusi uhka jo ennestään vaarantuneille, uhanalaisille vaellussiikakannoille. Hylkeet joessa ovat uhka luonnonkudulla ja siian hoitotoimille.*

Vaellussiian hoito on lähes luontaista. Jokeen nousevat siiat pyydetään elävänä, siiat lypsetään, hedelmöitetty mäti on hautomossa talven luontaisissa lämpötiloissa, keväällä vastakuoriutuneet siiat pääsevät heti jokeen, lähtevät merivaellukselle, palaavat aikanaan takaisin jokeen, kierto jatkuu.

Iijoella siian siikahoitoa on harjoitettu vuosikymmeniä, siikakanta on säilynyt vahvana. 2000 – luvulla hyljekannat vahvistuivat, tulivat rannikolle. 2010-luvun alussa mädinhankinta vaikeutui, hylkeet iskivät jokisuulla emokalapyyntien kimppuun, mutta vain öisin. 2017 hylkeen käyttäytyminen muuttui. Norpat ja hallit tulivat voimalalle asti ja jäivät jokeen siian kutuajaksi. Siian hoidon ja siian tulevaisuus vaarantui.
2017 jälkeen hylkeiden määrä joella on nopeasti lisääntynyt. Vaikutus luonnonkutuun on ilmeinen. Siian hoitoon ja siian tulevaisuuteen vaikutus on dramaattinen. Hylkeiden vaikutuksesta perinteinen mätihankinta romahti. 2021 aiemmilla menetelmillä hankittu mätimäärä on vain viidesosa aiemmasta ja kalastajien pyydystuhot ovat vähintään kymmenkertaisia.

Siian tulevaisuuden varmentamiseksi Osuuskunta Team Kala, Etelä- ja Pohjois-Iin jakokunnat sekä kalastajat toteuttivat 2018-2019 Vaellussiian tulevaisuuden turvaamisen hankkeen ja 2020-2021 jatkohankkeen. Hankkeissa on valmistettu uudet hylkeenkestävät emokalapyynnit (rysä ja loukku), on monin tavoin monipuolistettu ja tehostettu mätihankintaa. Hankkeilla on voitu lieventää hoitotoimien romahtamista. 2021 mätimäärästä oli noin 40% hankkeiden ansiota. Lisäksi pitkään tavoitteena olleessa kesäsiian emokalojen talteenotossa on saavutettu myönteisiä tuloksia

Iijoella siian mädinhankinnan tavoite on 400 – 600 litraa hedelmöitettyä mätiä 7-10 miljoonaa vksiian istutus. Emokalojen pyyntiä ja mätihankintaa on voitu hankkeilla tehostaa ja monipuolistaa, mutta 2017 jälkeen tavoitteeseen ei ole päästy, koska hyljevahingot ovat moninkertaistuneet. 2021 siikoja istutettiin 5,5 miljoonaa, mätiä saatiin hankittua 270 litraa.

Hankkeiden tavoite oli torjua ja vähentää hylkeiden aiheuttamien tuhoja joella. Jatkohankkeessa oli ensi kertaa mahdollisuus kokeilla hylkeiden pyyntiin tarkoitettua hylkiloukkua. Tällä ei kuitenkaan saavutettu tulosta, hylje karttoi pyydystä. Myöskään muilla kokeillulla menetelmillä ei ollut voitu vähentää hyljetuhoja. Hylkeitä on joella jatkuvasti enemmän, tuhot siikahoidolle lisääntyvät hoitotoimien tehostamisesta huolimatta. Myös tuhot siian luontaiselle lisääntymiselle kasvavat.

Suojeltuja hylkeitä esiintyy nyt Perämeren jokialueilla tavalla, jota ei ole aiemmin koettu. Hylkeet ovat kalan koko kutuajan joella, niin ne uusi suuri uhka jo muutoinkin vaarantuneille, uhanalaisille siikakannoille. Hylkeiden vuoksi siian tulevaisuus on entistä enemmän vaarantunut. Siikakantojen turvaamiseksi on välttämätöntä, että hyljepyyntiä joella kokeillaan ja kehitetään. Hylkeiden vähentäminen joella ei ole käytännössä mahdollista ampumalla. 2013-2014 Iijoella on kokeiltu hyljekarkoittimia, ne toimivat vain yhden syksyn ajan. Virtavesissä riittävää tehoa niillä ei ilmeisesti saavuteta. Hyljepyynti, hyljevahinkojen vähentäminen on mahdollista vain kehittämällä kalastuskäytössä olevia pyydyksiä myös hylkeitä pyytäväksi.

Loppuraportti www.kalaaiista.fi / kalahankkeet.

1. HANKKEEN TAUSTA

Hyljekannat ovat lisääntyneet voimakkaasti. Hylkeille ei ole troolauksen vuoksi avomerellä riittävästi ravintoa, hylkeet tulevat rannikolle. Hylkeet eivät enää karta kalastajia, vaan hyödyntävät kalastajien pyydyksiä usein särkien ne. Hylkeet tulivat ensin rannikolla, nyt ne nousevat myös jokialueille vaellussiian nousu- ja kutuajaksi. Joella hylkeet jahtaavat ja syövät emosiikoja, ovat nopeasti paheneva uhka mädinhankinnalle, siikahoidolla ja myös luontaisille siikakannoille.

Iijoella vaellussiian tilanne on monella tapaa vaikea. Siikasaaliit perustuvat emokalojen pyyntiin, mätihankintaan, siikahoitoon, edellytykset luontaiselle lisääntymiselle ovat erityisen heikot voimakkaiden ja nopeiden virtausmuutosten sekä meriveden vaihtelujen vuoksi. Mätihankinta on perustunut pääosin perinteiseen pato- ja verkkopyyntiin. Hylkeitä ei ole aiemmin todettu koskaan jokialueella, mutta vuodesta 2017 hylkeet oppivat hyödyntämään tuhoisalla tavalla jokialueen siikakantaa ja emokalapyyntiä. Joesta saatavien emokalojen ja mädin määrä romahti hylkeiden vuoksi, samalla siikakanta ja –saaliit on uhattuna.

Osuuskunta Team Kala toteutti 2018 -2019 vaellussiian tulevaisuuden turvaaminen hankkeen (Euroopan Meri- ja Kalatalousrahasto EMKR Hanke nro 5944). Hankkeen pääasiallinen tavoite oli valmistaa ja ottaa käyttöön emosiikojen pyyntiin emokalaloukku ja – rysä. Hankkeessa todettiin, että emosiikapyynnin toteuttaminen uusilla pyynneillä voi olla mahdollista. Kaksi pyyntikautta pyynnin kehittämiseen on kuitenkin lyhyt aika, pyyntikokeiluja haluttiin jatkaa.

2018 -2019 hankkeessa todettiin, että hylkeiden esiintyminen joessa lisääntyi nopeasti ja hylkeiden aiheuttamat tuhot siikakannalla moninkertaistuivat lyhyessä ajassa. Samoin todettiin, että toimia siikakannan tulevaisuuden turvaamiseksi jatkettava ja kehitettävä, samalla tulee kehittää toimia hylkeiden ja hyljevahinkojen vähentämiseksi joella. Hylkeiden pyynti joella keskellä asutusta ei ole mahdollista ampumalla, joten hylkeiden pyynnin kehittäminen jokialueella muulla tavoin on välttämätöntä.

Kesäsiika, vaellussiian osakanta, aikaisemmin jokeen nouseva siika, on ollut Iijoen siikahoidon tavoitteena viimeisen kahden vuosikymmenen vuoden ajan. Tavoitteessa on saavutettu tuloksia. Iijoen omassa kalanhoidossa kesäsiian emokaloja ei ole saatu toistaiseksi talteen jokeen nousseista emokaloista. Emokalojen ja mädin talteenotto on tapahtunut vain syyssiialla. Kesäsiian emokalojen talteenoton ja mädinhankinnan kehittäminen on todettu olevan yksi tärkeä osa Iijoen siikahoitoa.

2. JATKOHANKKEEN TAVOITTEET

Vaellussiika jatkohankkeen tavoitteet ja toteutukset perustuvat Vaellussiian tulevaisuuden turvaaminen hankkeen tuloksiin ja saatuihin kokemuksiin. 2018-2019 emokalarysällä saatiin talteen emosiikoja ja mätiä. Hylkeet vaikeuttivat pyyntiä ja tuhosivat rysän läpi kaloja. Loukulla emosiikojen talteenotto ei tuottanut tulosta, vaikka muita kaloja pyynnistä saatiin. Siian mädinhankinnan ja tulevaisuuden kannalta pyydyksillä ei kuitenkaan vielä saavutettu merkittäviä tuloksia joten jatkohankkeessa sekä pyydyskokeilujen jatkaminen ja muun mädinhankinnan tehostaminen todettiin välttämättömäksi.

Jatkohankkeessa pyritään lisäksi siihen, että saatavien tietojen ja kokemusten perusteella Iijoen emokalapyyntiä ja harjoittavat kalastajat voivat suunnitella ja toteuttaa omia vastaavia pyydyksiä mädinhankinnan varmistamiseksi. Jatkohankkeessa tavoitteena oli pitää kalastajille yhteistilaisuuksia ja osallistua myös koulutuksiin pyyntien toteuttamiseksi.

Kesäsiian, aiemmin jokeen nousevan siian palauttaminen, vaellussiian osakannan voimistuminen on ollut Iijokisuun kalanhoidon pitkäaikainen tavoite. Osana tätä tavoitetta on jatkohankkeessa kesäsiian emokalojen talteenoton varmentaminen ja jatkossa emokalaston perustaminen.

Emokalapyynnin ohessa jatkohankkeessa pyrittiin estämään tai vähentämään hylkeiden aiheuttamia vahinkoja koko jokialueella. Konkreettisena uutena tavoitteena on hylkeiden poistaminen jokialueelta hankkeessa rakennettavan hylkiloukun avulla. Toisaalta hyljetuhoja pyritään vähentämään suojaverkoilla, jotka estäisivät hylkeiden pääsyn emokalapyynteihin ja myös padon alapuolisiin verkkoihin. Tavoite on myös saada tietoa hylkeistä ja niiden esiintymisestä sekä edistää kalastajien osallistumista hylkeiden pyyntiä edistäviin tilaisuuksiin.

3. HANKETOTEUTUKSET

Hankkeen toteuttajat

Hankkeen toteutuksesta on vastannut Osuuskunta Team Kala. Toteutuksessa ovat olleet mukana vesialueen kalastusoikeuden haltijat Etelä-Iin jakokunta ja Pohjois-Iin jakokunta sekä Iijokisuun kalastajat.

Hanke toteutuksessa kalastajat hyödynsivät merkittävästi omia työ- ja kalastusvälineitä. Rysään tarvitaan aita- ja potkuverkkoja, ankkureita, köysiä ja muita pyynnin mahdollistaneita välineitä. Loukkukalastuksessa pyynti oli kalastajan tekemän padon alapuolelle. Pyyntiin tarvittiin padon lisäksi myös aitaverkko, vaajat ja välttämättömään ankkurointi. Kalastajille korvattiin koepyydysten laitosta ja poisotosta aiheutunutta työtä ja kuluja, muutoin hanke toteutettiin merkittävän talkootyön avulla. Kalastajat käyttivät myös omia loukkupyydyksiä pyyntikokeiluissa.

Hankkeen vetäjänä toimi Team Kalan palkkaamana kalatalousteknikko Risto Tolonen, toteutuksesta vastasi pääosin kalatalousasiantuntija Henri Kylli. Iijokisuun kalastajista mukana olivat mukana mm. Jorma Paakkola, Tuomo Kurttila, Raimo Suutari, Markus Paakkola, loukkukokeilut), Markku Vitikka, Matti Kangastalo, Seppo Kangastalo (kesäsiika lippous), Antti Pääskynen, Maija Pääskynen (rysäkokeilu), Heikki Viinamäki, Risto Kuninkaanniemi (suojaverkot), lisäksi osa aiemmin emokalapyyntiä harjoittaneista kalastajista tehosti omaa pyyntiään hankkeiden tavoitteiden edistämiseksi. Hankkeen omarahoitukseen on liitetty mukaan vain Jorma Paakkolan ja Tuomo Kurttilan pyyntikokeilut, suuri osa hankkeen toteutuksista ja talkoista tapahtui kalastajien omana työnä.

Hankkeessa suunnitellun hylkiloukun toteutti hankesuunnitelman mukaisesti LumiTapion yrittäjä Tapio Viitajylhä. Viitajylhä osallistui ensimmäisenä kesänä myös hankkeen toteutuksen kehittämisvaiheisiin.

Emokalarysän käytön kokeilut

Emokalarysällä saatiin 2019 -2020 lupaavia tuloksia siian emokalapyynnin kehittämiseksi. Rysän todettiin soveltuvan emokalapyyntiin kun kalapesään laitettiin toinen vetoketju. Siiat saatiin rysästä vahingoittumattomina.

Kuva 1. Emokalarysä pyynnissä pyyntisuunta virtaan nähden alaspäin

2020 talvella rysään tehtiin pyyntiä edistäviä toimia suuliinaa pitentämällä ja lisäämällä potkujen avaruutta. Pyynti aloitettiin jo kesäkuun aikana joen etelärannalla olevalla emokalapyyntipaikalla (kuva 2 alla). Pyynnin alkuvaiheessa rysän perän oli koeluontoisesti ylöspäin. Pyynti ei tuottanut tulosta. Pyyntisuunta muutettiin siten, että rysä on kuvan mukaisesti alaspäin virran suuntaisesti. Tavoite oli kokeilla ja kehittää pyyntiä myös lohen ja taimenen emokalapyyntiä.

Syksyllä 2020 Iijoen virtaukset olivat poikkeuksellisen runsaita. Virtaus oli koko syksyn ajan yhtäjaksoisesti 300 – 400 kuutiota, ajoittain oli myös tulvavirtaamia ohi Raasakan voimalaitoksen. Kovat virtaukset käytännössä estivät pyyntikokeilut syksyllä 2020.

Kuva 2 Jakokuntien emokalapyyntipaikat Iijoessa jokisuulla (www.jakokunta.fi / Etelä- ja Pohjois-Iin kiinteät pyyntipaikat / Iijokisuu)

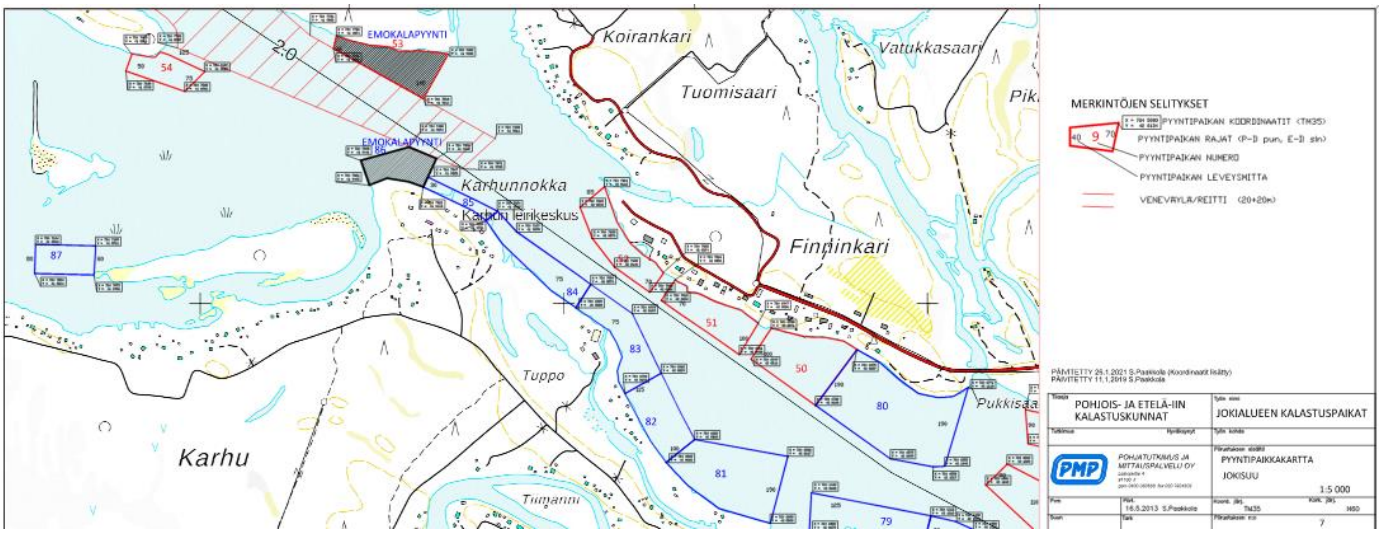

Kesällä 2021 Iijoen lohen ylisiirtopyynti toteutui Iijoella kahden vuoden tauon jälkeen. Jakokuntien ja hankkeen tavoitteena oli, että joen etelärannalla olevalla emokalapyyntipaikalla kehitetään rysällä tapahtuvaa ylisiirtopyyntiä, samalla voitaisiin saada kokemuksia lohen sekä siian emokalapyyntiä varten. Voimassaolevassa lohiasetuksessa merialueen rajaus on kuitenkin ylempänä joella (kuva Karhunnokka alue). Emokalapaikoilla lohen ylisiirto- ja emokalapyynti tulisi toteuttaa merialueen säädösten ja rajoitusten mukaisesti. Jakokuntien toimesta pyynti pyrittiin saamaan toteutettua jokialueen pyyntisäädöksillä, mutta tähän ei saatu lupaa. Tämä käytännössä esti ylisiirtopyyntikokeilun ja myös estää lohen emokalapyynnin.

Syksyllä siian emokalapyynnissä ei ole vastaavaa joki- ja merialueen eroa, joten jakokuntien poikkeusluvalla siian emokalapyynti on mahdollista emokalapyyntipaikoilla. Mutta myös syksyllä 2021 Iijoen virtaukset olivat poikkeuksellisen runsaista. Rysän käyttöä ei voitu kokeilla kumpanakaan syksynä emosiian pyynnissä.

Emokalaloukun pyyntikokeilut

Kuva 3 Emokalaloukku kalastajan siikapadon alapuolen ”kosteella”. Pato mahdollistaa pyynnin kovissakin virtauksissa.

2020 emokalaloukkuun tehtiin muutoksia ennen pyyntikauden alkua, nielun sivuja muutettiin ja pyydystä pyrittiin muuttamaan avarammaksi. Muutoksia tehtiin myös pyyntikauden aikana nielun rakennetta korjaamalla tavoitteena arkojen siikojen saamiseksi pyydykseen.

2021 pyyntikokeiluja jatkettiin. Pyyntikokeilut toteutettiin 2020 Iijokisuulla Simakan saaren alapuolella (jakokunta.fi /Etelä- ja Pohjois-Iin kiinteät pyyntipaikat/voimalan alapuoli Pohjois-Ii paikka 47). 2021 pyynti tapahtui Iin Haminan kohdalla Pohjois-Iin jakokunnan alueella pyyntipaikka 35). Tämän lisäksi pyydystä kokeiltiinvielä Raasakan voimalaitoksen ja Uiskarin välisellä alueella, samalla paikalla myöhemmin käytössä oli kalastajan oma pyydys.

Pyydyskokeilut kalastajan pyydyksellä

Syksyjen 2020 ja 2021 poikkeuksellisen kovat virtaukset estivät rysän koepyynnin ja haittasivat muutakin emokalapyyntiä. Kun samaan aikaan hylkeitä oli joella enemmän ja hyljetuhot lisääntyivät, niin syksyllä 2021 emokalojen ja mädin hankintaa kehitettiin ja lisättiin Raasakan voimalaitoksen ja Uiskarin välisellä alueella (kuva5). Virtaukset ovat muusta jokialueesta poiketen vähäisempiä. Siian esiintyminen on jo aiemmin todettu olevan alueella ajoittain runsasta.

Koepyynnit toteutettiin syksyllä 2021 kahden kalastajan omalla loukulla, kokeilun toisessa vaiheessa käytössä oli aluksi hankkeen koeloukku. Loukut olivat pyynnissä eri aikaan. Pyyntikokeilujen kesto ensimmäisessä kokeilussa oli vajaan viikon syyskuun lopulla. Ensimmäinen kokeilu toteutettiin Raasakan voimalaitoksen virtauksen välittämässä läheisyydessä.

Kuva 4 Ensimmäinen koepyynti Raasakan voimalaitoksen Uiskarin välisellä alueella kalastajan loukulla. voimalaitoksen alapuolella virtauksen viereisellä alueella. Aitaverkko rannasta, loukku ja potkut ulkopäässä

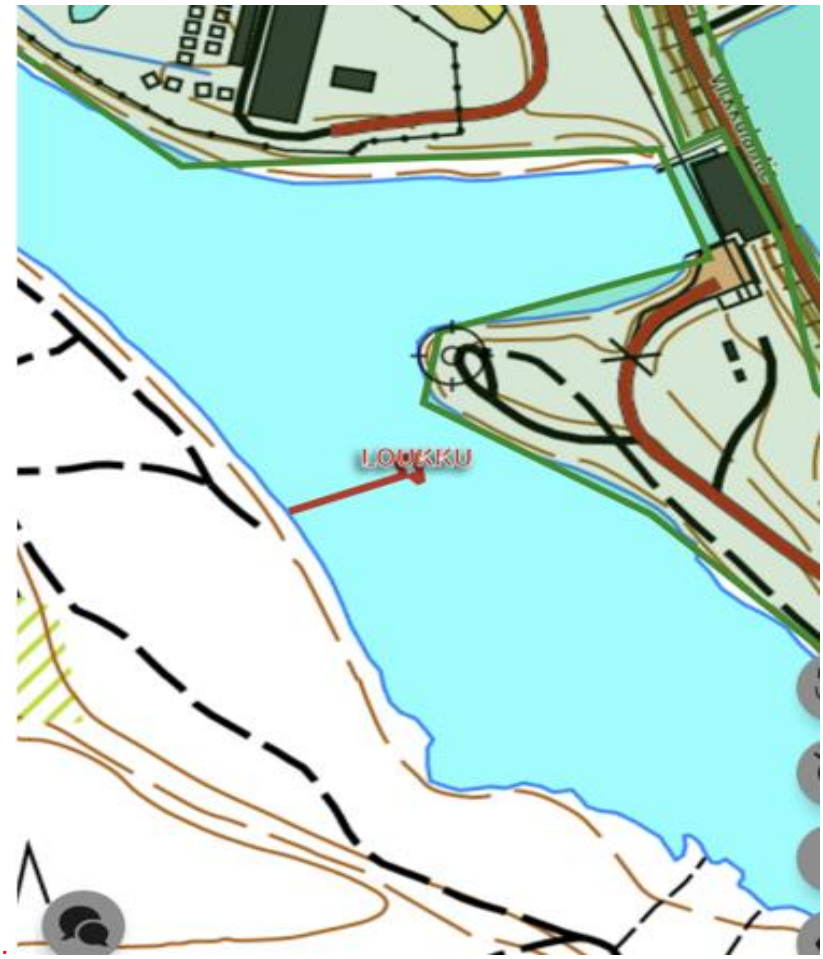

Toinen koepyynnin toteutus oli keskempänä ja kauempana virtauksesta. Virtaamat ovat alueella vähäisempiä, toisaalta virtaussuunta vaihtelee voimalavirtausten mukaan. Ensimmäisessä vaiheessa kokeiltiin hankkeen koeloukkua, jossa pyynti vain toiselta puolelta. Tämän jälkeen kalastaja otti käyttöön oman merellä käytössä olleen loukun tehtyään siihen muutoksia pyyntisyvyyteen ja tekemällä nielut avarammaksi ja loivemmaksi. Loukkujen pyyntitehon ja siikojen määrän selvittämiseksi käytettiin ajoittain myös siikaverkkoja. Myöhemmin syksyllä, veden lämpötilan ollessa alle 10 astetta, tehostettiin emosiikaverkkojen käyttöä. Tuolloin hyljevahinkojen välttämiseksi kalastaja päivysti emokalaverkkoja käytännössä koko ajan kun emokalaverkot olivat pyynnissä.

Kuva 5. Toinen kokeilu hankkeen ja sen jälkeen kalastajan loukulla voimalan ja Uiskarin välisellä alueella. Loukku ja potkut voimalan puoleisessa päässä.

Emokalapyynnin suojaverkkojen kehittäminen

2018-2019 hankkeessa hylkeet hyökkäsivät rysän ulkopuolelta rysän sisällä olevien siikojen kimppuun syöden ja repien kaloja rysäverkon läpi. Suojaverkkojen tavoitteena oli estää hylkeiden hyökkäykset rysän kalojen kimppuun. Koerysää ei voitu käyttää jatkohankkeen aikana kumpanakaan syksynä, joten rysän ulkopuolelle suunniteltuja suojaverkkoja ei voitu kokeilla ja kehittää.

Suojaverkkoja kokeiltiin siikapadolla olevien emosiikaverkkojen yhteydessä. Harva, emokalaverkkoa vahvempi suojaverkko asetettiin emokalaverkon molemmin puolin 1 - 2 metrin päähän emosiikaverkosta. Tavoitteena oli, että hylje ei pääsisi käsiksi potkuverkkoon eikä uskaltautuisi siikojen tavoin suojaverkon sisäpuolelle.

Kesäsiian pyynnin kehittäminen

Hankkeessa jatkettiin kesäsiian emokalojen talteenoton kehittämistä. Tavoitteena oli kesäsiian pyynnin tehostaminen kaikilla emokalapyynnissä käytetyillä menetelmillä. Rysän käyttö ei ollut kovien virtausten takia mahdollista. 2020 kesäsiian esiintyminen ei ollut runsasta, lippouksella saatiin yksittäisiä kaloja. Emokaloja pyrittiin hankkimaan verkkokalastuksella avulla syyskuussa. Pyynti toteutettiin siten, että kalastaja oli pyynnin ajan paikalla ja kalat pyrittiin saamaan mahdollisimman vahingoittumattomana talteen. Kun kala jäi verkkoon, niin kalat irrotettiin verkosta mahdollisimman nopeasti niitä vahingoittamatta katkaisemalla verkkosilmät puukolla tai saksilla . Veneestä tapahtuvalla lippouksella kesäsiian pyyntiä kokeiltiin ja kehitettiin elokuun puolenvälin jälkeen sekä 2020 että 2021.

Hylkiloukku ja pyyntikokeilut

LumiTapion yrittäjä Tapio Viitajylhä rakensi hankesuunnitelman mukaisesti hylkiloukun alkukesästä 2020. Loukku otettiin käyttöön syyskesällä. Loukku vietiin jokisuulle joen pohjoisrannalla olevalle emokalapyyntipaikalle (Kuva 2). Viitajylhä osallistui aktiivisesti hylkiloukun ensimmäisen vuoden kokeiluihin. Loukun yhteydessä Viitajylhällä oli oma kamera, jonka avulla seurattiin loukun mahdollista sulkeutumista, hylkeen saamista loukkuun. Ensimmäisen syksyn aikana Viitajylhällä oli myös oma pieni loukku pyynnissä hylkiloukun läheisyydessä, siikojen toteamiseksi ja hylkeiden houkuttelemiseksi loukun läheisyyteen ja lopulta loukkuun. Toisen vuoden aikana pyyntipaikka muutettiin ylemmäksi jokea Simakan saaren vierelle lähelle kalastajan siikapatoa, emosiian pyyntiä.

Kuva 6 Hylkiloukku valmiina siirrettäväksi käyttöön. Siirtoa varten loukku on mahdollista nostaa ylös vedestä

Kuva 7. Loukku pyynnissä. Punainen merkki ylhäällä, hylje ei ole loukussa.

Kuva 7. Loukun seurantakuva yöllä syksyllä 2020

Hanketilaisuudet ja tiedotus

Iijokisuulla ei ole ollut riittävästi hyljepyyntiosaamista ja hyljepyytäjiä, samaan aikaan tuhot kalastukselle ovat kasvaneet nopeasti. Jatkohankkeessa kalastajille / metsästäjille pyrittiin antamaan mahdollisuuksia osallistua hylkeen pyyntiä ja hylkeen käsittelyä opastaviin koulutuksiin ja tapahtumiin. Mm Kemissä oli suunniteltu talvella 2020 hyljetilaisuus, johon osallistuminen hankkeen toimesta oli jo varmistettu. Koulutuksia ja yhteistilaisuuksia ei voitu koronan vuoksi toteuttaa, joten hankkeen sekä Etelä- ja Pohjois-Iin jakokuntien toimesta pyrittiin lisäämään tietoa ja tietoutta hyljepyynnistä joessa sekä tiedotettiin hylkeiden vaellussiioille aiheuttamasta uhkasta siikakannoille.

4. HANKKEEN TULOKSET

Emokalarysä

Kesän 2020 emokalarysän kokeilussa kesä - heinäkuussa (16.6 – 29.7) aikana saatiin myönteisiä kokemuksia siikojen ohessa myös muiden emokalojen pyynnissä. Syksyä kohden Iijoen virtaukset kuitenkin lisääntyivät ja olivat lopulta niin kovia, että emorysäpyyntiä ei ollut mahdollista toteuttaa rysällä.

Kesällä 2021 Iijoelta otettiin kahden vuoden tauon jälkeen ylisiirtoon lohia ja taimenia. Hankkeen tavoitteena oli kokeilla lohen ja taimenten ylisiirtopyyntiä emokalapaikalla, näin olisi samalla saatu kokemuksia siian, lohen ja taimenen emokalojen pyyntiä varten. Emokalapyyntipaikoilla (kuva 2) on parhaimmat edellytykset harjoittaa emokalojen pyyntiä ottaen huomioon virtaukset, pohjan muoto, pyyntisyvyys ja kalojen liikkuminen. Lohiasetuksessa emokalapyyntipaikat on kuitenkin rajattu merialueeksi, vaikka ovat jokialueella.

Rajauksen vuoksi emokalapyyntipaikoilla olisi jouduttu käyttämään lohen pyynnissä merialueen aika- ja pyydysrajoituksia sekä kalastajien henkilökohtaisia lohikiintiöitä. Kalastajien omia (vähäisiä) lohikiintiöitä ei kuitenkaan ole mielekästä käyttää joella merialueen säädöksin. Jokipyynti rysällä vaatii mereen nähden merkittävästi suuremmat pyyntiponnistukset, kovat virtaukset vaikeuttavat/estävät pyyntiä, saaliista ei ole varmuutta. Merellä pyynti on perinteistä, työmäärä on vähäisempää, saalisvarmuus moninkertainen jokipyyntiin nähden. Lohien ja taimenien ylisiirron sekä emokalojen käytön kannalta jokeen nousseiden (vaikka lohiasetuksessa merialuetta) kalojen käyttö olisi kuitenkin suositeltavaa, kun kalat ovat jo Iijokeen noussutta kalaa.

Vain pari sataa metriä ylempänä emokalapyyntipaikoista on voimassa jokialueen pyyntisäädökset Raasakan voimalaitokselle saakka. Jokialueen säädöksillä olisi ollut mahdollista toteuttaa ylisiirron, samalla emokalapyynnin, mutta pyyntipaikat ovat vaikeammin käytettävissä ja muussa, perinteisessä kalastuskäytössä. Lisäksi hankkeen emokalarysä voi soveltua vain harvalle pyyntipaikalle. Nykyiset lohenpyyntisäädökset lohenkalastuksessa estivät emokalapyyntipaikkojen käytön lohen ylisiirtopyynnissä ja estävät myös käytön lohien emokalapyynnissä.

Siialla emokalojen pyynti ko paikoilla on mahdollista, vastaavia eroja meri- ja jokialueen välisissä pyyntisäädöksissä ei ole. 2018 ja 2019 emokalarysä oli käytössä, siian pyynnissä saavutettiin myönteisiä tuloksia. Vuosina 2020 ja 2021 syksyt olivat kuitenkin poikkeuksellisen runsasvetisiä. Poikkeusoloissa rysän käyttö joella osoittautui mahdottomaksi. Jatkuvilla kovilla virtaamilla pyydys likaantuu nopeasti, sitä ei voi eikä saa pysymään pyynnissä. Pyynti vaatii merikalastusta enemmän pyyntiponnistuksia eikä tämä ole poikkeuksellisilla virtauksilla joko mahdollista tai kannattavaa työmäärään nähden. Hankkeessa saadut kokemukset emokalapyyntipaikoista todentavat paikallisen tiedon. Virtaukset ja niiden vaikutukset emokalapaikoilla ovat suuria, emokalapyyntipaikat ovat jokialuetta, ei lohiasetuksessa määritettyä merialuetta. Emokalapaikoilla lohet sekä ylisiirtoon että emokaloiksi tulisi voida pyytää jokialueen säädöksillä.

Emokalaloukku

Jatkohankkeessa emokalaloukkuun tehtiin muutoksia, jotka arvioitiin tarpeellisiksi loukun pyytävyyden parantamiseksi. Loukkua kokeiltiin tehtyjen muutosten jälkeen kahdella eri pyyntipaikalla kalastajan siikapadon alapuolella. Tämän lisäksi pyyntikokeilu tehtiin syksyllä 2021 voimalan ja Uiskarin välisellä alueella vähemmän virtaavalla paikalla. Pyydys toimii hyvin tai kohtuullisesti muille kalalajeille, mutta arkoja emosiikoja loukulla ei ole onnistuttu saamaan.

Koepyyntien, loukkuun tehtyjen muutosten jälkeen loukkuosa todettiin pieneksi, emosiialla liian ”pimeäksi”. Se ja nielut tulisi olla laajempia ja pitempiä, tämän lisäksi lisänielu olisi ilmeisesti tarpeellinen. Loukun suurentaminen patopyyntiä ajatellen on kuitenkin vaikeaa. Loukun leventäminen vaatisi myös padon leveyden lisäämistä. Kovien virtausten ja virtausvaihtelujen vuoksi tämä ei ole käytännössä mahdollista. Leveämpi pato on suuritöinen ja usein kovien ja äkillisten virtausvaihtelujen vaikutuksesta. Toisaalta loukkua ei ole mahdollista pidentää, mitä kauempana loukku on padosta, sitä kovempi on virtaus, pyydys ei enää pysy pyyntivalmiina. Samalla mahdollisuus padon kaatumisesta lisääntyy, kun siikapatoon kohdistuu entistä suurempi virran vaikutus.

Hylkiloukku

Hankkeen toimesta tehdyllä loukulla aloitettiin pyyntikokeilut alkusyksystä 2020. Loukun yhteydessä tehtiin erilaisia kokeiluja loukun viereen ja läheisyyteen viritetyillä verkoilla sekä pienellä loukulla. Näin voitiin varmentaa siikojen esiintyminen alueella. Hylkiloukkua kokeiltiin emokalapaikalla ja kalastajan siikapadon läheisyydessä. Ensimmäisen vuoden aikana loukun toimivuutta seurattiin kameran avulla. Toisena vuonna kalastajat havainnoivat loukun toimivuuden. Hylkiloukulla ei saavutettu tavoiteltua tulosta lainkaan. Yrityksistä huolimatta hylkeitä ei saatu houkuteltua loukun läheisyyteen eikä loukkuun. Syytä tähän ei voitu varmuudella esittää. Hylkiloukku lienee ollut rakenteeltaan sellainen, että se ei kiinnostanut hyljettä, oli täysin erilainen mihin hylje on joella muutoin tottunut.

Suojaverkot

Emokalarysän suojaksi ajateltuja suojaverkkoja ei voitu kehittää, kun rysien käyttö ei ollut mahdollista kovien virtausten vuoksi. Siikapadon alapuolella olevan emokalaverkon suojaksi viritetyillä suojaverkoilla ei myöskään saavutettu merkittäviä tuloksia. Suojaverkoilla saattoi olla alkuvaiheessa hylkeitä estävä vaikutus, kun pyydyksen yhteyteen tuli hylkeille aiemmin tuntematon este. Kalastajat ovat huomioineen samanlaisen vaikutuksen, kun esim radio on ollut soimassa siikapadolla tai ihmishahmoa muistuttava pelätin on laitettu kiinni patoon. Muutamassa päivässä, viimeistään viikon- kahden sisällä hylkeet ovat kuitenkin huomioivat, että radiosta, pelättimisestä tai hankkeessa kokeillusta suojaverkosta ei ole sille vaaraa.

Alkuvaiheessa hylkeet saattoivat siis karttaa suojaverkkoa, mutta jatkossa kiersivät sen menemällä siikojen tavoin potkuverkon sisälle, söivät emosiiat myös ahtaasta tilasta potkuverkon päästä, särkien emokalaverkon. Tämän jälkeen ne poistuivat samaa kautta kuin tulivat ohi suojaverkon. Jonkun kerran hylje sotkeutui suojaverkkoon, mutta tästäkin se selvisi repimällä emokalaverkon myös suojaverkon.

Kesäsiika

Kesäsiian esiintyminen on hoitotoimien ansiosta runsastunut Iijoella viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tämän johdosta Iijoella tavoitteeksi on otettu emokalojen talteenotto, kesäsiian mädinhankinta ja Iijoesta peräisin olevien kesäsiikaistutusten aloittaminen. Iijokeen nousevista kesäsiioista emokalaston perustaminen Luonnonvarakeskukselle on myös katsottu tarpeelliseksi.

Kesällä 2020 kesäsiian esiintyminen oli vähäisempää, tuolloin voitiin kuitenkin kartoittaa Raaskan voimalan alapuolelta alue ja ajankohta, jolloin kesäsiikoja on mahdollista saada talteen. Kesäsiian talteenottoa kokeiltiin myös verkoilla. Käsittely oli mahdollisimman vähäistä, kalastaja oli jatkuvasti paikalle, kalat otettiin talteen verkkosilmät katkaisemalla. Lämpimän veden aikana talteenotto tuotti kuitenkin liian suuren kuolleisuuden, vesihome iskee tuhoisalla tavalla emosiikoihin ennen kutua. Lipolla siiat voitiin ottaa ilman käsittelyä veneessä olevaan hapetettuun vesiastiaan, lyhyellä sumputuksella siiat saadaan emokalatiloihin menetyksellisesti. Saalis lipolla jäi 2020 kuitenkin vähäiseksi.

Kesäsiikaa esiintyi 2021 runsaammin kuin syksyllä 2020, siikoja saatiin lipolla merkittävästi enemmän emokalatiloihin. Parhaimmillaan kahden viikon aikana elo- syyskuun vaihteessa lippoajan saalis oli yli 100 aikaisemmin nousevaa siikaa. Kesäsiian osalta todettiin, että naaraskalojen osuus on selkeästi suurempi vastaava naaraiden osuus syksyllä (kesäsiialla jopa yli 50 %, syyssiialla 5% -10 %). Lisäksi kesäsiiat ovat keskimäärin kookkaampia kuin syyssiiat. Tämä edesauttaa kesäsiian mädinhankintaa.

Lippoamalla saatavien kesäsiian emokalojen ja mädin määrä ei kuitenkaan voi olla kovin suuri. Pääasiallinen kesäsiian lippousalue on 300- 400 metriä Raasakan voimalaitoksen alapuolelle (kuva 5.), on tietty suhteellisen pieni alue, joka vaihtelee voimalavirtauksen mukaan. Kesäsiian emokaloja saadaan alueelta noin kahden viikon ajan kalan nousuajan mukaan elokuun loppupuolella ja syyskuun alussa ja lippousaika on vain noin 2 tuntia vuorokaudessa myöhään illalla/yöllä. Hankkeen avulla saavutettiin kuitenkin edellytykset kesäsiian mädinhankinnan aloittamiseen, samalla hoidon tehostamiseen sekä mahdollisuudet Luonnonvarakeskuksen toimesta perustettavaan emokalastoon.

Lippous on toistaiseksi ainoa varma keino kesäsiikaemojen talteenottoon. Hylkeiden vaikutus kesäsiian lippoukseen ei ainakaan toistaiseksi ole merkittävä, pääosa hylkeistä nousee syyssiian mukana jokeen. Raasakan voimalaitoksen alapuolella olevalla kivikolla hylje /hylkeitä on kuitenkin nähty viime vuosina, joten hylkeillä voi jatkossa olla merkitystä myös kesäsiikaan ja sen esiintymiseen joella. Kesäsiian mädinhankinnan ja hoidon laajentaminen vaatii kuitenkin joella tapahtuvan loukku- ja rysäpyynnin kehittämistä kesä- ja syyssiian pyynnissä.

Hankkeiden aikana on myös syyssiian pyyntiä lipolla voitu lisätä. Syyssiian lippouksen merkitys mädinhankinnassa on kuitenkin vähäisempi kuin kesäsiialla. Lokakuulla suurin osa lipposiioista on pieniä uroskaloja. Kutuajan lähestyessä ja kutuaikana vain pieni osa on naaraita. Lippouksella Iijoesta saatava mätimäärä on aina jäänyt kokonaismäärään nähden vähäiseksi. Lippous tapahtuu Iijoella veneistä. Rannalta tai kiinteältä alustalta tapahtuvaan lippoukseen Iijoella ei ole samanlaisia mahdollisuuksia kuin Oulujoella.

Syksyn siian lippous on osaltaan mädinhankintaa, mutta myös Iijoen siian velvoitehoidon järkevää hyödyntämistä. Siiat ovat käyneet merialueella vaelluksella, kasvaneet sukukypsäksi ja palanneet kotijokeensa. Lippouksella ei vahingoiteta tai saateta vaaraksi siikakantaa eikä vahingoiteta muita kaloja. Lipolla saadaan taloudellista, terveellistä lähikalaa, jolla ei ole käytännössä ollenkaan hiilijalanjälkeä. Lippouksen edistäminen lisää mädinhankintaa ja siian järkevää hyödyntämistä.

Muu emokalojen pyynnin kehittäminen

Molempina syksynä poikkeuksellisen kovat virtaukset estivät jokialueella pyyntiä. Raasakan voimalan viereisellä Uiskarin alueella virtaukset ovat voimalan alapuoliseen alueeseen verrattuna vähäisempiä. Emokalapyynnin kehittämisellä ja tehostamisella alueella saavutettiin mädinhankinnan kannalta myönteistä tulosta. Alueella hylkeet eivät ainakaan toistaiseksi estäneet ja tuhonneet merkittävästi pyyntejä.

Ensimmäisessä kokeilussa kalastajan loukku oli Raasakan voimalaitoksen virtausten välittömässä läheisyydessä. Pyyntiä aloitettaessa alkoivat kuitenkin erityisen voimakkaat virtaukset. Ne vaikuttivat pyydykseen niin, että pyyntiä ei saatu pysymään pyyntikunnossa. Siikoja ei saatu talteen. Pyyntikokeilu jäi muutamaan päivään.

Toisessa kokeilussa emokalapyyntiä kokeiltiin kauempana virrasta ensin hankkeen emokalaloukulla viikon ajan. Virtaussuunta ja myös kalojen liikkuminen vaihtelee voimalavirtausten mukaan. Siikapadon alapuolelle rakennetun loukun pyynti on vain toiselta puolen ottava eikä pyynti tuottanut tulosta. Koepyyntiä jatkettiin kalastajan omalla emokalapyyntiä varten kunnostamalla loukulla. Pyynti tuotti tulosta ja emosiikojen pyyntiä jatkettiin pyyntikauden loppuun asti. Pyynti alueella vaatii kuitenkin jatkuvaa puhdistusta ja kunnostustoimia enemmän kuin merellä.

Kutuajan lähestyessä emokalapyyntiä tehostettiin verkkopyynnillä, tällöin kalastaja oli koko pyynnin ajan paikalla verkkojen läheisyydessä. Alueella hylkeet eivät ainakaan toistaiseksi haitanneet kalastusta, joten loukku- ja verkkopyynnin tuloksena saatiin kaikkiaan 150 naarassiikaa emokalatiloihin. Lisäksi mätiä lypsettiin jo pyynnin yhteydessä lähes 20 kiloa.

Kun muutoinkin emokalojen talteenottoa tehostettiin, niin kaikkiaan kalastajilta kerättyjen siikojen määrä emokalatiloihin oli ennätyksellinen 500 naaraskalaa. Hankkeen toimesta tehostettu pyynti (kesäsiiat, emokalat ja Uiskarin alapuolen mäti) oli lähes 40 % mädin kokonaismäärästä. Tästä merkittävin osa oli voimalaitoksen ja Uiskarin väliseltä alueelta. Vastaavasti perinteinen, vuosikymmenien ajan harjoitettu mätihankinta tuotti hylkeiden vuoksi enää vain viidenneksen aiemmasta kokonaismäärästä. Mädinhankinnan kokonaismäärässä ei ole saavutettu tavoitteita sen jälkeen, kun hylkeet tulivat ja jäivät jokialueelle siian kutuajaksi.

Hanketiedotus

Koronan vuoksi yhteistilaisuuksia hankkeen toimesta ei voitu osallistua eikä järjestää tilaisuuksia. Hankkeessa selvitettiin hyljepyyntikokemuksia mm pohjarysän käyttö, kalastajan suunnittelema siika- ja mahdollinen hyljepyyntirysä. Lokakuussa 2021 maa- ja Metsätalousministeri Jari Leppä vieraili Iissä. Vierailun yhteydessä Etelä- ja Pohjois-Iin jakokuntain edustajat luovuttivat ministerille nykyistä hyljetilannetta käsittelevän vetoomuksen ”HÄTÄHUUTO KALASTAJIEN, LÄHIRUUAN JA VAELLUSKALOJEN PUOLESTA. Miten hylkeet saadaan kuriin? Miten voidaan turvata kalastajat, kalansaaliit, lähiruoka? Hylkeet joella ovat uusi, valtava uhka vaelluskaloille” (Liite 2).

Syksyllä 2021 kuvattiin materiaalia lippouksesta, emokalojen talteenotosta ja mädinhankinnasta. Tästä koostetaan talvella 2022 siian hoitotoimia ja hyljetilannetta esittelevä filmi Etelä- ja Pohjois-Iin jakokuntien toimesta. Hankkeen avulla saatiin myös kuvia ja lyhyt filmikooste hylkeiden esiintymisestä Iijoella

5. HANKKEEN TAVOITTEIDEN JA TULOSTEN TARKASTELU

Hankkeen tavoitteena oli siian emokalapyynnin kehittäminen ja hyljepyynnin edistäminen jokialueella sekä hylkeiden aiheuttamien tuhojen vähentäminen tai estäminen.

Emokalarysällä on saatu aiemmin positiivisia tuloksia. Jatkohankkeessa todettiin, että rysäpyynti ei ole mahdollista poikkeuksellisten kovien virtauksien aikana. Kun virtaukset ovat normaalimpia, niin emokalarysän käyttö on mahdollista siian ja taimenen emokalapyynnissä ja sen kehittämisessä.

Lohen emokalapyynnin osalta jakokuntien parhaiksi katsomat emokalapaikat ovat jokialueella, mutta ovat rajattu lohiasetuksessa merialueeksi. Emokalapaikoilla on lohen osalta voimassa merialueen aika- ja pyydysrajoitukset sekä henkilökohtaiset kiintiöt. Tämä käytännössä estää ko. paikoilla lohen emokala- tai ylisiirtopyynnin. Joelta (myös emokalapyyntipaikoilta) saatavien lohien käyttö sekä ylisiirrossa että emokalapyynnissä on kuitenkin suositeltavaa, koska kalat ovat Iijokeen nousseita kaloja. Jokisuulla ja sen edustan merialueella voi olla satunnaisesti muidenkin jokien vaelluskaloja. Siian emokalapyynnissä vastaavaa rajoitusta meri- ja jokialueen pyynnin osalta ei ole.

Siikapadon alapuolella toteutetut emosiikaloukun kokeilut jäivät jatkohankkeessakin tuloksettomiksi. Loukulla saadaan muita kaloja, mutta ei emosiikoja. Pyydys on pieni ja pimeä, arkoja emosiikoja ei ole hankkeissa saatujen kokemusten perusteella saada pyydykseen niin, että tällä olisi siian hoidon kannalta merkitystä. Loukku tulee olla avarampi ja mahdollisia uusia toteutuksia tulee kehittää.

Hankkeessa rakennetulla hylkiloukulla ei saavutettu tuloksia. Loukku oli ilmeisesti hylkeille liian erilainen joella olleista muista kohteista. Hylkiloukku on kuitenkin helposti otettavissa käyttöön ja myös siirrettävissä eri paikkaan. Sen käyttö voisi olla mahdollinen kapealla jokiosuudella, jossa hylkeet liikkuvat kalojen perässä ja hylkeitä voisi ohjata loukun suuntaan. Kalat pääsevät loukun läpi ja hylkeet jäisivät loukkuun. Hylkeet voivat jatkossa myös tottua tai kiinnostua loukusta.

Iijoen syyssiian mädinhankintaa ja siikahoitoa on harjoitettu yhtäjaksoisesti kymmenien vuosien ajan. Siikahoidon tavoite on 400-500 litraa hedelmöitettyä siian mätiä ja tästä saatavan 7 – 10 miljoonan vk siian istutus takaisin jokeen. Tavoite on aiemmin saavutettu, siikakanta on säilynyt vahvana. Vuonna 2017 hylkeet tulivat kuitenkin jokeen ja myös jäivät jokeen siian kutuajaksi. Hylkeitä nähdään jatkuvasti enemmän, hyljetuhot siikakannalle ja siian hoidolle lisääntyvät nopeasti. 2017 jälkeen siikahoidon tavoitteita ei ole saavutettu, vaikka töitä siikakannan hyväksi tehdään 2-3 kertaa enemmän kuin aiemmin.

Iijokisuulla toteutetuilla hankkeilla siian mätihankintaa on voitu monipuolistaa ja kehittää. Samoin pitkään tavoitteena olleet kesäsiian hoitotoimet Iijoella on voitu aloittaa. Mutta samaan aikaan hyljetuhot ovat moninkertaistuneet, hylkeitä on joella jatkuvasti enemmän, tuhot lisääntyvät nopeasti.

Vuonna 2021 saatiin mätiä 270 litraa (tavoite 400 litraa). Hankkeiden tuloksena 40% mädistä oli uusien pyyntitapojen ja tehostetun pyynnin ansiota. Perinteisen mätihankintapyynnin osuus mätihankinnasta oli enää vain noin 150 litraa (aiemmin 3-4 kertaa enemmän). Samaan aikaan pyydystuhot joella ovat vähintään 10 kertaistuneet, uhka sekä haitat siialle joessa ja kalastajien mädinhankinnalle voimistuvat. Siikahoito ja siikakanta on vaarantunut.

Monin eri tavoin suojellut hylkeet jokialueella on uusi ilmiö. Nyt hylkeet uhkaavat jo aiemmin vaarantuneita Perämeren vaellussiikakantoja, ovat suuri uhka sekä siian luonnonkudulle että siian hoitotoimille. Hylkeitä voi nykyisin ampua, mutta jokialueella tämä ei ole käytännössä mahdollista. Hyljesuojelun vuoksi toimia hyljepyynnin kokeilemiseksi ja kehittämiseksi jokialueella ei ole aiemmin sallittu. 2020-2021 hankkeessa oli mahdollista kokeilla hylkiloukkua, mutta tämä todettiin ainakin toistaiseksi hylkeille vieraaksi ja toimimattomaksi. Aiemmassa hankkeessa 2013-2014 on jokisuulla kokeiltu myös hyljekarkottimia, joilla ei saavutettu pysyviä tuloksia.

Eri tavoin suojellut hylkeet eivät kuulu joelle, ei etenkään kalojen kutuaikana. Jo aiemmin vaarantuneiden, uhanalaisten siikakantojen tulevaisuuden turvaaminen on mahdollista vain kehittämällä hyljepyyntiä ja vähentämällä hylkeitä jokialueilta. Hyljepyydysten tulee olla mahdollisimman paljon kalanpyydyksiä muistuttavia ja niiden kehittäminen tulee olla jatkossa mahdollista.

6. HANKKEEN TALOUDEN TOTEUTUMINEN

Hankkeen talous toteutui lähes täysin suunnitellulla tavalla. Kone- ja laitehankinnat muodostuu hylkiloukusta ja emokalapyyntien havastarvikkeista. Hankkeen talkootyöstä on kirjattu vain pieni osa toteutuneista.

	Toteutuneet kulut 2020-2021	**Hanke-suunnitelma**
Henkilöstökustannukset	**4 671,61**	4 800,00
Matkakulut	**225,85**	2 000,00
Kone- ja laitehankinnat	**7 200,00**	7 900,00
Ostopalvelut	**15 822,54**	12 900,00
Vastikkeeton työ ja työpanos	**1 080,00**	1 400,00
	29 000,00	29 000,00
Avustus	**26 100,00**	26 100,00
omarahoitus	**2 900,00**	2 900,00
josta talkootyö (vastikkeeton työ)	**1 080,00**	1 400,00
omat varat	**1 820,00**	1 500,00

7. JATKOTOIMENPITEET

Aiemman hankkeen emokalarysä ja emokalaloukku sekä jatkohankkeessa valmistettu hylkiloukku jäävät Osuuskunta Team Kalan hallintaan. Pyydyksiä käytetään vain emokalapyyntiin, emokalapyynnin kehittämiseen tai emokalapyynnin suojaamiseen. Osuuskunta valitsee ja hyväksyy pyydysten käyttäjiksi kalastajia, jotka hallitsevat emokalojen käsittelyn ja mädinhankinnan. Hylkeenpyynnin kehittämiseen ja emokalapyynnin suojaamiseen tarvitaan lisää kokemuksia ja myös menetelmiä.

Etelä- ja Pohjois-Iin jakokunnat ja Osuuskunta Team Kala päättävät pyydysten ja hylkiloukun käytöstä ja mahdollisista muutoksista pyytävyyden parantamiseksi. Siian pyynnissä käytetään pääosin jakokuntain tarkoitukseen varaamia emokalapyyntipaikkoja ja myös kalastajien omia pyydyksiä. Mikäli lohen ja taimenen emokalapyyntiä tai ylisiirtopyyntiä järjestetään, niin tavoitteena on, että emokalapyyntipaikoissa voidaan pyytää emolohia jokialueen säädöksillä.

Hylkeenpyynnin kehittäminen ja siian mädinhankinnan suojaaminen hyljetuhoilta on jatkossa välttämätöntä. Hylkiloukkua pyritään kehittämään tai loukun rakenteita käytetään hyväksi uudessa pyydyksessä. Myös pyydyksen tai pyydysten kokeilut hyljepyyntiin ja siikapyyntiin samoinkuin kokeilut hyljetuhojen vähentämiseksi ovat välttämättömiä. Pyydys tai pyydykset, joilla on mahdollista pyytää hylkeitä elävänä, tulee voida käyttää jokialueen hyljepyynnissä.

Team Kala sekäa Etelä- Iin ja Pohjois-Iin jakokunnat toteuttavat talvella 2022 siian lippousta ja siian mätihankintaa sekä siian hoitoa esittelevän filmin. Jakokunnat ja Team Kala pyrkivät muutoinkin lisäämään tietoa ja tietosuutta Perämeren jokia uhkaavasta siikatilanteesta. Hyljetilanteen vaatimista jatkotoimista tehdään päätökset talven 2022 aikana.

LIITTEET

Hylkeet ovat valitettavan tuttu näky nykyisin Perämeren jokialueilla

Vetoomus maa- ja metsätalousministeri Jari Lepälle 21.10.2021

Liite

Hylkeet ovat valitettavan tuttu näky nykyisin Perämeren jokialueilla.

Kuva Iin kunnantalon rannasta Seppo Samuli lokakuu 2021

Liite
Vetoomus maa- ja metsatalousministeri Jari Lepälle 21.10.2021

HÄTÄHUUTO KALASTAJIEN, LÄHIRUUAN JA VAELLUSKALOJEN PUOLESTA.
Miten hylkeet saadaan kuriin? Miten voidaan turvata kalastajat, kalansaaliit, lähiruoka?
Hylkeet joella ovat uusi, valtava uhka vaelluskalojen hoidolle ja myös luontaiselle lisääntymisellä.

Perämeren hylkeistä annetaan väärä kuva. Esitetään, että hyljemäärä on ollut suurempi. **Perämeren rannikolla on kuitenkin nyt hylkeitä enemmän kuin koskaan, hyljetuhot ovat ainakin 100 kertaisia entiseen verrattuna. Kalastajilla, rannikon kaloilla ei ole elintilaa.**

Aikoinaan ei ollut avomeritroolareita, jotka vievät nyt hylkeen pääravinnon silakan, kilohailin. Hylkeet joutuvat tulemaan rannikolle. Aiemmin hylje rannoilla oli harvinaisuus. Kalastajat pärjäsivät puuvilla- sitten nailonrysällä, joka kesti vähintään 20 vuotta. Nyt hylje särkee nailonrysän helposti.
Hylkeitä saattoi merellä olla enemmän, mutta pyynti oli tehokasta. Hylje oli tuotantoeläin, kalastajan lisäansio, nyt paha tuhoeläin. Pyyntikulttuuri hävisi suojelun aikana. Tehokasta pyyntiä ei sallita, kaupallinen pyynti kielletään. Pyynti on vähäistä, hyljemäärä kasvaa, rannikolla tuhot moninkertaistuvat.

Pitkään jatkuneen suojelun vuoksi hylje ei enää pelkää, hylje tulee kalastajien luo, syö kalastajan elinkeinon. Hylkeenkestävät pyydykset ovat laiha lohtu, hylkeet päivystävät ja syövät saaliit pyydysten edestä, tuhot eivät tule edes esille.

Hyljekorvausta saa vain pieni osa kalastajista, vain hylkeen repimistä kaloista. Työ on moninkertaistunut ja saaliit vähentyneet. Kalastajien määrä on romahtanut ja valtaosa hyljevahingoista jää ilmoittamatta (ei saada korvausta). Tyypillisen väärä on WWF ”asiantuntijan” johtopäätös ”hyljevahingot ovat vähentyneet”.

Perämeren 20.000 norppaa ja tuhannet hallit (aiemmin halleja ei juuri ollut) SYÖVÄT MILJOONIA KILOJA VAELLUSKALOJA ahvenet, särjet, lahnat eivät pedoille kelpaa. **UUSI ILMIÖ – VALTAVA UHKA LUONTAISILLE VAELLUSKALAKANNOILLE OVAT HYLKEET JOELLA.** Tätä ei ole aiemmin koskaan nähty ja koettu.

Perämerellä siikakannat ovat olleet vahvoja, osin luontaisen lisääntymisen, pääosin luontoa vastaavan siian hoidon ansiosta. Siika tulee kalastajan luokse jokeen, kalastaja pyytää kalan elävänä, sumputtaa sen ja lypsää kutuaikana. Mäti kehittyy hautomolla talven, heti syntymän jälkeen pienet siiat pääsevät jokeen ja sieltä mereen kasvamaan. Siiat palaavat 4-6 vuoden päästä takaisin, kierto on jatkunut vuosikymmeniä siikasukupolvien ajan. **Siikahoito ja kantojen ylläpito on erityisen ilmastoystävällistä ja kestävän kehityksen mukaista.** Nyt siikahoito ja siikasaaliit ovat uhattuna.
Iijoella siikaa on hoidettu 1980- luvulta asti tuloksellisesti. Siikahoidon yhteydessä todettiin 2017 syksyllä, että hylje tuli syksyllä siikojen perässä jokeen. **Hylkeet ovat oppineet nopeasti, asustavat nyt keskellä asutusta joessa, särkevät hoitopyynnit, syövät siiat ja emokalat. Tätä ei ole koskaan aiemmin koettu**. Siikahoidosta saatujen poikasten määrä on romahtanut, saaliit tulevat romahtamaan.

Hylkeet Perämeren jokialueilla on nykyisin tosiasia ja valtava uhka siikakannoille ja myös siian luontaiselle lisääntymiselle. Kutukiihkossa oleva luonnonkala on helppo saalis tehopedolle. Hylje on viisas, mutta ei niin viisas, että emosiikoja syödessään ymmärtäisi syövänsä tulevan saaliinsa. Toistaiseksi uhka on konkreettinen siialle. On ajan kysymys, että sama on edessä myös lohella.
Perämeren rannikon ja jokien kalastajien ja kalakantojen valtava uhka on todellinen. Toimet hylkeiden aiheuttamien tuhojen vähentämiseksi rannikoilla ja jokialueilla ovat välttämättömiä.

Etelä-Iin Jakokunta pj Risto Tolonen

Alapernuntie 19 91110 Ii as

0400 434798 etela-ii@jakokunta.fi

Pohjois-Iin jakokunta Markku Koskela

Etukatu 24 91100 Ii

040 5297 697 pohjois-ii@jakokunta.fi